

NEMZETŐRSÉG ÉS HONVÉDSÉG SZERVEZÉSÉNEK IDŐBENI ÁTTEKINTÉSE

(1848. március—szeptember)

URBÁN ALADÁR

Az 1848—49-es magyar forradalom és szabadságharc jellegzetes intézménye volt a **nemzetőrség**, amelynek szervezése a márciusi napokban spontán kezdődött, majd jóváhagyta azt a pozsonyi törvényhozás is. Az 1848:XXII. tc. értelmében április 20-a után a Batthyány-kormány és az általa létrehozott Országos Nemzetőrségi Haditanács irányításával folyt a „törvény szabta” nemzetőrség szervezése. Ez a nemzetőrség, amely magába olvasztotta a régi polgárőrség alakulatait, zömében gyalogságból állott. A törvényhozók eredeti elképzelése szerint a nemzetőröknek lakhelyük közsendsjére és rendjére kellett vigyázni. Máshol való alkalmazásuk is csak ilyen rendőri-karhatalmi feladatok esetén jött szóba. Az ország déli részén jelentkező szerb mozgalmak miatt azonban a kormány már 1848 nyarán „mobilizálta”: a Bácskában és a Bánságban tábori szolgálatra rendelte az alföldi megyék nemzetőrségét. Egyidejűleg a Dunántúlon megszervezték a Dráva-vonal ellenőrzését is, amely zömében ugyancsak a megyei nemzetőrség feladata volt. A délvidéki tábori szolgálat nem váltotta be a hozzáfűzött reményeket, így már 1848 augusztusában megszületett a rendelet a nemzetőrség **önkéntes** tábori szolgálatáról. Eredményként viszonylag gyorsan olyan nemzetőrségi alakulatok szerveződtek, amelyek Pákozdnál már a honvédek és sorkatonák oldalán vettek részt az ütközetben.

Az 1848-as magyar hadszervezés másik jellegzetes intézménye volt a nemzetőrségtől különböző, bár forma szerint annak keretében szervezett **honvédség**. A kezdetben „rendes vagy mobilis nemzetőrség”-nek nevezett alakulatokat (amelyekből szeptember végéig — Erdéllyel együtt — tizennégyet állítottak fel) három évre toborozták azzal a céllal, hogy átvegyék a helyőrségi szolgálatot az osztrák sorszerektől. A délvidéki fejlemények, majd Jelačić támadása miatt azonban ezek az alakulatok is hamarosan ellenség elébe kerültek. Szervezésüknek május és szeptember közötti szakasza az első lépé-

seket jelentette a szabadságharc tömeghadseregének megteremtése felé.

Az itt közölt időrend a nemzetőrség és honvédség 1848 márciusa és szeptembere közötti szervezésével foglalkozó monográfia alapján készült, eredetileg mint annak kiegészítője. Folyóiratban történő közlését nemcsak az általános tájékoztatás igénye, hanem a benne levő gazdag helytörténeti anyag informatív értéke indokolja. Segítségével nyomon követhető megyéink és nagyobb városaink 1848-as tevékenysége a nemzetőrség szervezésének és a honvédség toborzásának területén. Annak érdekében, hogy a kronológia eseményeit a nagyobb összefüggésbe könnyebb legyen beilleszteni, az időrendben szerepel néhány, nem pusztán a nemzetőrség vagy a honvédség szervezését érintő katonai, illetve politikai esemény.

1848

- március 12.** Az Ellenzéki Kör gyűlésén Irinyi József bemutatja a 12 pont tervezetét, amelyek közül az 5. pont „nemzeti őrsereg”-et követel.
- 14.** Kossuth a pozsonyi országgyűlésen a nemzet nyugalmának biztosítása érdekében nemzetőrség felállítását javasolja.
- 15.** A pesti forradalom győzelme: a Helytartótanács belenyugszik, hogy a fővárosban a rend fenntartását a sorkatonaság helyett a szerveződő nemzetőrökre bízzák. Megalakul a Rendre Ügyelő Választmány, amely a nemzetőrséggé alakult pesti polgárőrség létszámának 1500 főre történő növeléséről hoz határozatot. Pozsonyban az országgyűlés határozatilag mondja ki a nemzetőrség felállításának szükségességét. Megkezdődik a pozsonyi II. sz. nemzetőrség szervezése.
- 16.** Pesten megkezdik a nemzetőrség szervezését, amelynek felfegyverzésére sikerült 500 fegyvert szerezni a Neugebaudeból.
- 17.** A nádor által kormányalakítással megbízott Batthyány Lajos miniszterelnök első körlevele a hatóságokhoz, amelyben felelőssé teszi őket a rend fenntartásáért. A Helytartótanács egyidejűleg utasítja a hatóságokat, hogy „minden lehető zavarok” megelőzéséről gondoskodjanak.

Lederer budai katonai főparancsnok további 200 fegyver kiadását engedélyezi a pesti nemzetőrség számára. Budán és Székesfehérvárott is megkezdik a polgárőrség kiegészítését.

18. Pesten a Városháza előtti Szabadság téren tartott népgyűlés követelésére a királyi palotára, a Helytartótanácsra és egyéb kincstári épületekre felkerül a nemzeti lobogó. A pesti nemzetőrség megkapja a két nappal korábban követelt 1500 fegyverből még a hiányzó 800 darabot; Buda nemzetőrsége 200 puskát kap.

Pesten a nemzetőrség „osztályai” megválasztják tisztjeiket; a mesterlegényeknek a nemzetőrségbe való felvételét „polgári kezességhez” kötik.

Szegeden, Szabadkán és Esztergomban megkezdik a nemzetőrség szervezését.

19. A pozsonyi országgyűlés küldöttsége Pesten, a Szabadság téren megszemléli a 4000 főt meghaladó pesti nemzetőrséget.

Eger, Debrecen, Pécs és Kőszeg városa megkezdik a nemzetőrség szervezését.

20. Miskolcon, Győrött, Aradon, Bihar és Csongrád megyében megkezdik a nemzetőrség szervezését.

21. Pest megye közgyűlése határozatot hoz a nemzetőrségnek az egész megyében történő felállításáról. Zólyomban, Selmecen, Kassán, Szatmárnémetiben, Szentesen, Újvidéken, Szabolcs és Szatmár megyében megkezdik a nemzetőrség szervezését.

Pesten a Rendre Ügyelő Választmány követeli, hogy a katonai laktanyákra is tűzzék ki a nemzeti lobogót.

22. Batthyány második miniszterelnöki körlevele a hatóságokhoz, amelyben a városokban és népesebb helyeken „a vagyonos osztályból” őrsereg alakítását javasolja a személy- és vagyonbátorság biztosítására.

Pozsonyban az országgyűlés kerületi ülése megvitatja a nemzetőrsegről szóló törvényjavaslatot.

Pest város tanácsulése egy nemzetőri tüzérszázalék felállításának tervével foglalkozik. Budán megtörténik a nemzetőrség és a polgárőrség összeolvadása.

23. A Nemzeti Múzeumnál tartott népgyűlés további fegyvereket követel és Budára akar vonulni a fegyvertár „megtekintésére”, Lederer újabb 1000 fegyvert ad ki és Pesten a Károly-laktanyára kitűzeti a nemzeti zászlót.

Pozsonyban az országgyűlési ifjúság és a követek soraiból szervezett II. sz. nemzetőrség átveszi a teljes őrszolgálatot.

Batthyány miniszterelnök nádori megbízás alapján kinevezi a fővárosba leküldendő Miniszteri Országos Ideiglenes Bizottmányt (MOIB).

24. Pest megye választmánya mindazok felfegyverzését szükségesnek tartja, akik „az alkotmányos rend fenntartásában” érdekeltek.

25. Pozsonyból Pestre érkezik Klauzál Gábor, Szemere Bertalan, valamint a sajtótörvények miatt Pozsonyba küldött Pulszky Ferenc; a MOIB megkezdi munkáját.

26. A pesti nemzetőrség vasárnapi tisztelgése és díszszemléje a Nemzeti Múzeumnál.

27. Pesten népgyűlés a Múzeumnál, amely a bécsi udvarnak a pénz- és hadügyi önállóság elismerése kapcsán tanúsított ellenállása miatt a nemzetőrség felfegyverzését követeli. A MOIB átiratára Lederer további 1000 fegyver kiadásába egyezik bele.

A MOIB körlevelében a hatóságoktól jelentést kér a nemzetőrség szervezésének eredményeiről.

28. A MOIB körlevélben hagyja meg a hatóságoknak, hogy rendzavarás esetén a sorkatónaságot csak akkor vegyék igénybe, ha nemzetőrség nincs, vagy nem elegendő.

29. A fővárosi nemzetőrség a hajnali órákban Promontornál (Budafok) magánhajót tartóztat fel, amely titokban kincstári eredetű lőport szállít. A MOIB a fegyver- és lőszertárhoz,

valamint a Duna-híd két végéhez nemzetőri őrszemeket állít a katonaság mellé.

30. A király március 28-i leirata miatt izgatott népgyűlés Pesten, a Szabadság téren, ahol Szemere javasolja, hogy a nemzetőri szolgálatot tegyék mindenki számára kötelezővé.

A győri nemzetőrség erőszakkal szerzi meg a 19. sorgyalogezred helyi főhadfogadójának raktárából a szabadságolt katonák fegyvereit.

31. Délelőtt feszült hangulatú tömeggyűlés a Nemzeti Múzeumnál. A Rendre Ügyelő Választmány proklamációjában a kivívott szabadság védelmében egyesülésre szólítja fel a fővárost és a vidéket.

április 1. Éjjel megérkezik Pozsonyból Eötvös József az új, engedményeket tartalmazó királyi leirattal. Reggel a Városháza előtt összeütközésre kerül sor a vörös szalagos radikálisok és a polgárok között. Délelőtt a Múzeumnál népgyűlésen ismertetik az új királyi leiratokat.

2. Pesten újabb népgyűlés a Nemzeti Múzeumnál, ahol a Rendre Ügyelő Választmány felhívja a fővárost és a vidéket, hogy a veszély elmúltával térjen vissza a munkához. Felhívásában a nemzetőrséget a rend és a szabadság legerősebb támaszának nyilvánítja.

Pest megye választmánya felfüggeszti március 24-i határozatának végrehajtását.

3. Az Ellenzéki Kör kezdeményezésére a pesti nemzetőrség küldöttsége a sorkatonasággal való barátkozás érdekében megkezdi a laktanyák látogatását.

A MOIB körlevélben szólítja fel a hatóságokat, hogy antiszemita zavargások esetén ne a sorkatonaságot, hanem a nemzetőrséget vegyék igénybe.

7. A király jóváhagyja a felelős minisztérium megalkotásáról szóló törvényt. Megtörténik a magyar minisztérium tagjainak kinevezése.

8. Pesten a Szerviták udvarán sor kerül a nemzetőrség és katonaság tisztikarának baráti találkozására.

A MOIB körlevélben figyelmezteti a hatóságokat, hogy a külföldi fegyvervásárlások nem biztosítanak elegendő fegyvert, ezért magán-erőből igyekezzenek nemzetőrségük felfegyverzéséről gondoskodni.

9. Népgyűlés a Nemzeti Múzeumnál, amely a cár fenyegető hangú kiáltványa miatt honvédelmi intézkedéseket sürget.

A pozsonyi II. sz. nemzetőrség az országgyűlés berekesztésével bejelenti feloszlását.

10. Csányi Lászlót és Széll Józsefet a MOIB miniszteri biztosként küldi ki a Dunántúlra, „a megtámadott személy- és vagyonbiztonság” védelmére.

A pesti nemzetőrség „egyenlőségi osztálya” este körülfogja a Károly-laktanyát, hogy a sorkatonaság egy századának Itáliába történő elszállítását megakadályozza.

11. A király ünnepélyesen berekeszti a pozsonyi országgyűlést. A Batthyány-kormány Pozsonyban tartózkodó tagjai leteszik az esküt.

12. Pozsonyban a kormány megtartja első minisztertanácsát, amely — többek között — sürgeti a Galíciában tartózkodó magyar ezredek hazatérését.

Pesten a délelőtti órákban, a Károly-laktanyánál majdnem összeütközésre kerül sor a nemzetőrség és a sorkatonaság között, mivel az olasz katonaságnak röplapokat osztogató fiatalembert a laktanya ügyeletes tisztje le tartóztatta.

14. A Batthyány vezetésével a fővárosba érkező minisztériumot a közel 7000 főnyi pesti nemzetőrség díszelgése fogadja.

15. A pesti Rendre Ügyelő Választmány lemond és átadja a hatalmat a kormánynak.

16. A kormány tiltakozik a bécsi hadügyminisztériumnál, amiért az még mindig rendelkezik a Magyarországon állomásozó sorkatonaság felett.

A MOIB meghagyja Rottenbiller Lipót helyettes pesti polgármesternek, hogy a mesterlegé-

nyek készülő mozgalmának lecsendesítésére a nemzetőrséget is igénybe veheti.

17. Lederer budai katonai főparancsnok visszautasítja a kormánynak a budai fegyvertár megvizsgálására tett kísérletét és közli, hogy másnap tájékoztatásért Bécsbe utazik.

A MOIB a fővárosban létező mozgalmak megelőzésére és megszüntetésére teljhatalmi miniszteri biztosnak nevezi ki Rottenbillert.

18. Batthyány miniszterelnök rendeletet bocsát ki, amelynek értelmében a nemzetőrség csak a polgári hatóság rendeletére, és a nemzetőrség főparancsnokának felszólítására foghat fegyvert.

Pest város közgyűlése Rottenbiller segítségére új „rendre ügyelő választmányt” hoz létre.

19. A sajtó közli, hogy a minisztertanács határozata értelmében a nemzetőrség felállítása Batthyány miniszterelnök feladata lesz, aki Mészáros Lázár hazaérkezéséig a hadügyminiszteri teendőket is ellátja.

A kormány felhívja az országban található gyárakat és kézműveseket, hogy működjenek közre a nemzetőrség felfegyverzésében.

Pesten a délutáni órákban a riadóztatott nemzetőrség és a sorkatonaság véget vet a zsidóellenes zavargásoknak.

20. A minisztertanács határozatot hoz a Morvaországban és Galíciában tartózkodó magyar ezredek hazatérésének sürgetésére. Az előző napi zavargások miatt a fővárosban időlegesen előzetes engedélyhez kötik a népgyűlések tartását.

Batthyány kinevezi az „Ideiglenes Országos Nemzeti Őrseregi Tanács”-ot. Elnöke: Ottinger Ferenc vezérőrnagy, budai dandárparancsnok.

21. Szemere Bertalan belügyminiszter körlevélben jelenti be a hatóságoknak a MOIB megszűnését, egyben meghagyja, hogy a vagyonosokból „a nemzetőrség szaporíttassék”.

A miniszterelnök utasítja a hatóságokat, hogy haladéktalanul kezdjék meg az új törvény ér-

telmében felállítandó nemzetőrség összeírását. Egyidejűleg bizalmas rendeletben hagyja meg, hogy a nemzetőri összeírást csak ott kezdjék el, ahol a lakosság körében ellenszenv nem mutatkozik.

A miniszterelnök felszólítja a nyugalmazott, vagy a hadseregből kilépett tiszteket, hogy jelentkezzenek szolgálatra a nemzetőrség szervezésére és kiképzésére.

A pesti katonai térparancsnokság kérésére Batthyány intézkedik, hogy a pesti nemzetőrség vegye át a sorkatonaságtól a harmincad-, a zálog- és a sóház őrizetét.

22. Batthyány rendelete értelmében a nemzetőrség vezényleti nyelve magyar lesz; az oktatás nemzeti nyelven történik. Egyidejűleg értesíti a hatóságokat, hogy a nemzetőrségnél csak egységes gyalogság és lovasság létezhet.

A minisztertanács a pesti német polgárság nyomására ideiglenesen felmenti a fővárosi zsidó nemzetőröket a szolgálat alól.

23. A pozsonyi nemzetőrség dicstelenül szerepel a városban kitört antiszemita zavargások idején.

24. A minisztertanács harmadízben foglalkozik a külföldön levő magyar seregredek hazahozatalának sürgősségével. Ismételt kérések elutasítása esetén „a közbátorság fenntartására” olyan lépések megtételét tartja elkerülhetetlennek, „minőkre felelősségének érzete kényteleníti.”

A miniszterelnök közli Zanini osztrák hadügyminiszterrel, hogy amíg Mészáros Lázár hadügyminiszter Itáliából haza nem tér, semmi nemű hadianyag szállítását nem engedélyezi az országon belül.

Batthyány miniszterelnök Ottinger Ferenc vezérőrnagy budai dandárparancsnokot ideiglenes hadügyminiszternek nevezi ki.

Véres húsvéthétfő Nagyikindán.

25. Szepesy Ferenc polgármester kívánatosnak tartja a pesti nemzetőrség átszervezését.

Batthyány, további zavargásoktól tartva, elrendeli a fővárosi zsidó nemzetőrök lefegyverzését.

Batthyány április 27-re tűzi ki a budai fegyvertár megvizsgálását.

26. A nagykikindai fejleményeket megtárgyaló minisztertanács az országban tapasztalható mozgalmak „vészterhes természete” miatt mozgó nemzetőrségi alakulatok, vagy egy önkéntes őrsereg kiállításáról hoz határozatot.

Szemere Bertalan belügyminiszter Csernovics Pétert délvidéki királyi biztosnak és temesi főispánnak nevezi ki.

A *Pesti Hírlapban* első ízben jelenik meg a hivatalos tájékoztatás a miniszterelnöktől a kormány katonai jellegű intézkedéseiről.

27. A kormány által kiküldött bizottság Nyáry Pál vezetésével megvizsgálja a budai fegyvertárat és ott 14 000 használható fegyvert talál.

28. Batthyány a budai fegyvertárból 8500 lőfegyvert utal a vidéki nemzetőrségnek.

29. Batthyány aláírja a „Pesti Gép- és Vasöntő Társaság” képviselőivel a fegyvergyárt létesítéséről szóló szerződést: a gépgyárat hat hónap alatt, napi 500 fegyvert előállító gyárrá alakítják.

Wesselényi Miklós beszéde a Radical Körben: a haza veszélyben van!

Kossuth Pulszky Ferenc útján, az önkéntes haderő tervezett kiállítása helyett, Erdélyből székely katonaság behozatalát ajánlja.

Pálffy Móric a kormánytól 50 000 darab, az örökös tartományokban gyártott fegyver vásárlására kap felhatalmazást — ha azokat egy éven belül leszállítják.

30. A Radical Kör közgyűlése petíciót nyújt be a minisztériumnak, amelyben önkéntesekből, országos toborzás útján kiállítandó haderő szervezését sürgeti.

Az egyetemi ifjúság folyamodványban kéri a miniszterelnöktől, hogy nemzetőri alakulatuk megőrizhesse különállását.

A bécsi hadügyminisztérium élén Zanini altábornagyot Graf Baillet de Latour tábornagy váltja föl.

- május 1.** Batthyány elutasít mindenféle, az egységes, lakóhely szerint szervezett nemzetőrségtől való elkülönülési törekvést.
2. A horvát mozgalmak és a hadügyi kérdések tisztázatlansága miatt Bécsbe utazik Batthyány miniszterelnök. Helyettese: Deák Ferenc igazságügyminiszter.
5. Batthyány Bécsben lépéseket tesz Marziani György alezredesnek a magyar hadügyminisztériumba történő áthelyezésére.
7. A király aláírja a kéziratokat, amelyek Mészáros Lázár hadügyminiszter hazatéréséről és a Magyarországon állomásozó sorkatonaságnak a magyar minisztérium alá történő rendeléséről intézkedik.
10. A radikálisok kezdeményezésére a pesti ifjúság az esti órákban macskazenét ad Ignaz Lederer lovassági tábornoknak, a budai (magyarországi) osztrák katonai főparancsnoknak Budán, a Várban levő lakása előtt. A fegyvertelen tüntetőket vértess lovasság és gránátosok verik szét — előzetes figyelmeztetés nélkül.
- Éjjel megérkezik Bécsből Batthyány miniszterelnök.
11. Pest megye közgyűlésének küldöttsége Nyáry vezetésével eléri a nádornál, hogy vizsgálat indul a katonai vérengzésért felelős személyek megbüntetésére. A nádor utasítására Lederer áruhában azonnal elhagyja Budát és Bécsbe menekül.
- Zoltán János belügyi államtitkár vezetésével megalakul a katonai kihágás vizsgálatára kiküldött polgári-katonai vegyesbizottság.
12. Petőfi és elvbarátai által a Nemzeti Múzeumnál összehívott népgyűlés a katonai vérengzés miatt. Budán egyidejűleg megkezdte tevékenységét a május 10-i katonai vérengzés vizsgálatára kiküldött vegyesbizottság.

13. Szemere Bertalan rendeletében a főváros rendjének és békéjének megőrzéséért a nemzetőrséget teszi felelőssé. A belügyminiszter egyidejűleg az egész pest-budai nemzetőrséget Zoltán Jánosnak, a katonaság kihágását vizsgáló bizottság elnökének rendelkezésére bocsátja.

15. Hrabovszky péterváradi katonai főparancsnok futárjelentése nyomán a minisztertanács döntést hoz a délvidéki várak megerősítéséről, a Szegednél felállítandó katonai táborról és egy 10 000 főből álló önkéntes (mobilis nemzetőrségi) sereg toborzásáról.

Batthyány miniszterelnök mint a nemzetőrségi ügyekben helyettesét, Baldacci Manó ezredest nevezi ki az Országos Nemzetőrseregi Haditanács (ONöHt) elnökének, és megbízza mind az állandó, mind a mobilis nemzetőrség ügyeinek intézésével.

16. Batthyány és Baldacci kibocsátják az önkéntesek (a mobilis nemzetőrség) toborzási felhívását.

Batthyány utasítja Ottinger ideiglenes hadügyminisztert: intézkedjék, hogy a szerezeti hadfogadók a felhívásban megjelölt helyeken kezdjék meg az önkéntesek toborzását; értesítse a tervezett toborzásról a budai katonai főparancsnokságot; gondoskodjék, hogy a budai fegyvertár készleteiből 4000 puskát az önkéntesek számára készen tartson; a katonaság óbudai Ruházati Bizottmányán keresztül gondoskodjék az önkéntesek felruházásához és felszereléséhez szükséges anyagokról.

17. Pesten, a 32. gyalogezred ferencvárosi, a Tehén utcában levő főhadfogadója sikertelen kísérletet tesz az önkéntesek toborzásának megkezdésére.

Kossuth pénzügyminiszter a miniszterelnök rendelkezésére bocsátja az önkéntesek toborzásának megkezdéséhez szükséges 200 000 pft-ot. Az ONöHt kibocsátja felhívását, amelyben a szerezetek tisztikarát, a nyugalmazott és a hadseregből kilépett tiszteket felszólítja: jelentkezzenek szolgálatra a tíz zászlóaljra tervezett „rendes nemzetőrsereg”-nél, amelyet „katonai szabályok szerint” fognak kiképezni.

18. A minisztertanács Magyarországról és kapcsolt részeiből „a fegyver minden nemének” kivételét megtiltja.

Batthyány és Baldacci közös rendeletben utasítja a hatóságokat a nemzetőri összeírások haladéktalan felterjesztésére.

Baldacci ezredes benyújtja a tíz zászlóalj tervezett önkéntes haderő előzetes költségvetését. Batthyány megküldi a május 16-i toborzási felhívást az abban kijelölt helységek előljáróinak, és utasítja őket a toborzás megkezdésére.

A miniszterelnök utasítja a belügyminisztert, hogy bocsásson ki rendeletet: a hatóságok a toborzásra kijelölt helyekre küldjenek polgári biztost, aki jelen lesz az önkéntesek felfogadásánál.

Pesten az önkéntesek toborzását az épülőfélben levő Üllői úti laktanyába áthelyezve, sikeresen megkezdődik a fővárosban a honvédek toborzása. A Forradalmi Csarnokban a fővárosi ifjúság „a zavarok megszűntéig” felajánlja szolgálatait a kormánynak. Battyány ragaszkodik az önkénteseknél meghirdetett három év szolgálati időhöz.

19. Megérkezik a hivatalos értesítés, hogy a király Bécsből Innsbruckba menekült. A minisztérium felhívással fordul a nemzethez, amelyben adakozásra, valamint az önkéntes haderő mielőbbi kiállítására szólítja fel.
20. Szemere utasítja a hatóságokat a toborozás ellenőrzésére, a polgári toborozó biztosok ki nevezésére. Székesfehérvárott megkezdik a honvédek toborzását.
21. A fővárosi honvédtoborzást áthelyezik a Nemzeti Múzeum előcsarnokába.
Szegeden megkezdik a honvédtoborzást.
Budán a nemzetőrség átveszi a sorkatonaság egyes őrhelyeit.
22. Pest város felhívása az iparos legényekhez: az önkénteseknél eltöltött három évi szolgálat után „minden remekelés vagy díjfizetés nélkül” lesznek mesterek.
Debrecenben megkezdik a honvédek toborzását.

- 23.** Kossuth kibocsátja felhívását a kamatos kincstári utalványok jegyzésére.

Szemere Bertalan kinevezi Vukovics Sebőt délvidéki királyi biztosnak.

Veszprémben megkezdik a honvédek toborzását. A Jászkun kerület Jászberénybe és Kunszentmiklóásra toborzó biztosokat küld ki.

Itáliában harcoló ezredétől Bécsen át Pestre érkezik Mészáros Lázár hadügyminiszter.

- 24.** Batthyány kinevezi a Pesten toborzott 1. honvédzászlóalj parancsnokát. Megjelenik a pályázati felhívás a honvédségnél betöltendő orvosi állásokra. Veszprém és Fejér megye rendelkezik a honvédtoborzás megkezdéséről.

- 25.** Heves, Borsod, Somogy és Vas megyék intézkednek az Egerben, Miskolcon, Kaposvárott és Szombathelyen megkezdendő honvédtoborzásról.

- 26.** Baldacci ezredes értesíti a pénzügyminisztériumot, hogy kik jogosultak vidéken a honvédtoborzás foglalópénzeül kiutalt összegek felvételére.

Az ONöHt ülésén Majthényi István őrnagy ismerteti tervezetét, amelynek értelmében a nemzetőri lovasságot közköltésen állítanak ki.

- 27.** Batthyány rendeletére az Újépületben már el nem helyezhető honvédeket a Károly-laktanyába, az olasz sorkatonaság mellé szállásolják.

- 28.** A hadügyminisztérium a honvédek magassági mértékét az 5 láb 2 hüvelyk gránátosi testmagasságban határozza meg.

Batthyány elrendeli, hogy a fővárosban mindazon nemzetőröktől, akik „törvényszabta képességgel nem bírnak”, szedjék be a kiosztott állami fegyvereket.

- 29.** Betelik a Pesten kiállítani tervezett 1. honvédzászlóalj létszáma; Batthyány kinevezi a 2. zászlóalj parancsnokát.

- 30.** Az ONöHt kibocsátja közleményét, amelyben kijelöli a tíz honvédzászlóalj gyülekezési és alakulási helyét.

A miniszterelnök a május 16-án kijelölt hús vidéki helység mellett még Nagyváradot, Aradot és Balassagyarmatot is a honvédek toborzási helyéül jelöli ki.

31. Baldacci ezredes a hatóságokhoz való továbbítás érdekében átteszi a belügyminisztériumhoz a nyomtatásban ekkor elkészült honvéd toborzási utasítást.

június 1. A hadügyminisztérium — a budai katonai főparancsnokság kiiktatásával — egyenesen a szerezeti hadfogadó helyeknek küldi meg a honvéd toborzási utasítást.

2. Csányi László kormánybiztosi megbízatását kiterjesztik a Dráva-vonal szervezésére is.

Batthyány pótlólag még Túrkevét is kijelöli a honvédek hadfogadási helyéül.

Batthyány elutazik éjjel Innsbruckba. Nemzetőri és honvédi ügyekben helyettese: Mészáros Lázár.

4. A miniszterelnököt helyettesítő Mészáros Lázár rendelete értelmében minden „katonai hivatal” fogadhat fel honvéd önkénteseket, akiket a kijelölt toborzóhelyre kell szállítania.

5. Mészáros Lázár intézkedik a honvéd Ruházati Bizottmány felállításáról.

Mészáros Lázár pótlólag Trencsén és Nyitra városokat is kijelöli a honvédek toborzási helyéül.

Mészáros Lázár utasítja a szegedi hadfogadót: ha az önkéntesek száma eléri az 1000 főt, a toborzást szüntessék be.

6. A minisztertanács 100 000 hadi kasza készítéséről hoz határozatot.

A nádor kinevezi a fővárosi nemzetőrség első őrnagy és zászlóaljparancsnokait.

Kossuth felhívást intéz az ország népéhez, hogy adakozás útján gondoskodjanak a honvédek felruházásáról.

A miniszterelnöki iroda sietve szétküldi a hatóságoknak a belügyminisztérium által az előző napon visszaküldött honvéd toborzási utasításokat.

Betelik a fővárosban kiállítani szándékozott 2. honvédzászlóalj létszáma: a toborzást ideiglenesen beszüntetik.

A csajkás kerület fellázadt katonái Titel főteréről ágyúkat visznek magukkal.

7. Mészáros Lázár utasítja a debreceni hadfogadót: ha az ott alakuló zászlóalj önkénteseinek száma eléri a meghatározott létszámkeretet, szüntesse be a honvédek toborzását.
8. A nádor kinevezi az első őrnagy és parancsnokokat a vidéki nemzetőri zászlóaljokhoz.
A Batthyányt helyettesítő Mészáros Lázár előterjesztésére a nádor kinevezi az első honvédzászlóaljok őrnagy és parancsnokait.
9. A titeli események hírére tartott minisztertanács felhatalmazza a belügyminisztert, hogy a veszélyeztetett területek hatóságait felkészülésre, a nemzetőrség felfegyverzésére utasítsa. A veszélyeztetett Zenta védelmére június 9—10-én a környékről 1600 főnyi nemzetőr gyülekezik.
10. Mészáros hadügyminiszter körlevélben sürgeti a hatóságokat a nemzetőrség szervezésére és „saját erőből történő” felfegyverzésére, hogy szükség esetén a megtámadott Bács és Torontál védelmére siethessenek.
11. Szemere belügyminiszter a hatóságokhoz intézett körlevélben tájékoztat a „Szeged táján” felállítani szándékolt katonai tábor tervéről. A kormány a seregek 4. zászlóaljának felállítása helyett további honvédzászlóaljok toborzását ajánlja a nádornak.
A fővárosban toborzott honvédek és az olasz katonaság több halálos áldozatot követelő összecsapása a Károly-laktanyában.
Debrecenben befejezik a 10. honvédzászlóalj toborzását.
12. A külügyminiszter értesítése szerint a király tudomásul vette a szerb-illir „veszedelmes mozgalmak” ellen szervezett „védősereg” felállítását.
A honvédekkel az előző napon összeütközött Ceccopieri olasz zászlóalj legénységét Komáromba szállítják.

13. A minisztertanács határozatot hoz a fővárosban kiállított 1. és 2. honvédszászlóalj azonnali táborba szállításáról.

Szemere belügyminiszter körlevélben az alföldi, délvidéki és déldunántúli megyéket két hét alatt 40 000 főnyi nemzetőri kiállítására utasítja.

A miniszterelnököt helyettesítő Mészáros Lázár előterjesztésére a nádor kinevezi az első tiszteket a honvédszászlóaljokhoz.

14. Batthyány megérkezik innsbrucki útjáról. Intézkedik, hogy a fővárosban levő honvédek azonnal kapják meg fegyvereiket.

Batthyány a sok nehézséget okozó honvéd magassági mértéket 5 láb 2 hüvelykről 5 láb 1 hüvelykre szállítja.

Útnak indítják a fővárosból az első fegyverszállítmányt Csányi táborába.

15. A nádor elutasítja a további honvédszászlóaljak kiállítására tett javaslatot.

Mészáros Lázár előterjesztésére a nádor kinevezi Szeth János alezredest a honvédség főparancsnokának.

16. Minisztertanácsi ülés, amely ismételten foglalkozik az 1. és 2. honvédszászlóalj útnak indításával.

Szegeden befejezik a 3. honvédszászlóalj toborzását.

17. Ottinger Ferenc vezérőrnagy, a Dráva-vonal katonai parancsnoka elindul új állomáshelyére a fővárosból.

18. Batthyány június 24-ét jelöli ki a fővárosban levő honvédszászlóaljak útnak indítása dátumául.

Mészáros Lázár visszavonja a további honvédszászlóaljak kiállítására tett javaslatot.

19. A vidéki gyalogos és lovas nemzetőrséghez a nádor egyszerre 72 őrnagyot nevez ki.

20. Az ONöHt nemzetőri térparancsnokságok szervezéséről intézkedik.

21. A szegedi 3. honvédszászlóaljat — fegyver, ruha és felszerelés nélkül — Óbecsére szállítják, a Tisza-vonal védelmére.

A minisztertanács július 15-i dátummal Szerbia és Bosznia felé eltiltja a kasza kivitelét is.

22. Az Itáliából visszatért Damjanich Jánost a Szegeden toborzott 3. honvédszászlóalj őrnagy- és parancsnokának nevezik ki.

24. Batthyány rendeletileg biztosítja, hogy a táborba szálló állami hivatalnokok visszatérésük után újra elfoglalhatják állásukat — és a közbeeső időben megkapják teljes illetményüket.

A fővárosban toborzott 1. és 2. honvédszászlóalj zászlóavatása és eskütétele. Az 1. zászlóalj a Drávához vonul, a 2. zászlóalj Szegedre indul.

26. Csányi a déldunántúli megyéket sürgeti, hogy nemzetőrségüket azonnal állítsák ki a Drávavonalra.

Elkészül nyomtatásban a nemzetőrség zászlóaljparancsnokai számára kiadott „Rövid utasítás...”.

27. Mészáros hadügyminiszter az alsó Duna és a Tisza között összevont haderő főparancsnokául Bechtold altábornagyot nevezi ki.

28. Baldacci ezredes, az ONöHt elnöke bejelenti igényét az óbudai Ruházati Bizottmány minden készletére,

Mészáros Lázár hadügyminiszter rendeletben szólítja fel az alföldi megyéket: nemzetőrségükből meghatározott létszámú alakulatokat indítsanak a déli táborba.

29. Batthyány elrendeli, hogy a fővárosban, és azokban a vidéki városokban, ahol beszüntették a hadfogadást, kezdjék meg újból a honvédek toborzását.

július 1. Sztankó Soma honvéd főhadnagy a miniszterelnök megbízásából fegyvervásárlás céljából Belgiumba utazik.

2. Batthyány kinevezi az első honvédszászlóaljak főorvosait.

Az egységes nemzetőrség megteremtése érdekében Baldacci ezredes rendeletileg feloszlattottnak nyilvánítja a különböző polgárőri alakulatokat és lövésztestületeket.

4. Miniszterelnöki rendelet szabályozza a lakóhelyen teljesített nemzetőri szolgálat alól közérdekből történő felmentés kérdéseit.

A honvédsereg főparancsnoksága, amely a tábori szolgálatra rendelt zászlóaljok ügyeit intézi, a hadügyminisztérium keretében megkezdi működését.

5. Összeül Pesten a népképviselői országgyűlés. A *Kossuth Hírlapja* szerint befejeződött a 12 000 honvéd kiállítása.

Miniszterelnöki rendelet a táborba szállott nemzetőrség ellátásáról és felváltásáról. A szolgálat időtartamát azonban nem köti meg, hanem a hatóságokra bízta.

6. Megjelenik a *Közlönyben* a rendelet, amely a hivatalnokok, orvosok és lelkészek esetében a helyi nemzetőri szolgálat körütekintő megszervezésére utasítja a hatóságokat. Magánosok esetében az őrszolgálatban megengedi helyettesek állítását.

Batthyány néhány napos bécsi útja idejére a nemzetőri ügyek vitelét ismét Mészáros Lázárra bízta.

7. Elutazása előtt Batthyány kinevezi a honvédszászlóaljok orvosait.

Az ONöHt javaslatot tesz a hadügyminisztériumnak hadügyészi tanfolyam szervezésére.

9. Mészáros Lázár, mint Batthyány helyettese rendelkezik a köz- és magántisztviselők tábori szolgálataira vezényleésének módjáról.

A Dráva-vonalra rendelt nemzetőrséghez a nádor két őrnagyot nevez ki.

10. Megjelenik „A magyar nemzeti őrsereg kötelező szabályai”-nak első füzet.

13. Mészáros Lázár módosítja június 28-i rendeletét: utasítja az érintett megyéket, hogy összes nemzetőrségüket haladéktalanul indítsák a déli táborba.

A fővárosban megjelenik Földváry Lajos nemzetőri őrnagy tábori szolgálatra toborzó felhívása.

14. Bechtold altábornagy a 2. és 3. honvédszászlóaljok részvételével megrendezi Szenttamás megerősített szerb tábor „szemrevételezését”.
15. Megjelenik Kovách alezredes, a pesti nemzetőrség főparancsnokának felhívása egy, a fővárosban felállítandó hatfontos nemzetőri tüzerüteg kiállítására érdekében.
17. A tolnai nemzetőrség zászlóalja engedelem és felváltás nélkül hazatér a verbászi táborból.
19. Kossuth a nemzetőrség tábori szolgálatának átszervezését javasolja: csak önkénteseket, hosszabb idejű szolgálatra.
21. A miniszterelnök a lakóhelyéről kimozdított és táborban szolgáló nemzetőrséget a honvéd fegyelmi szabályok alá rendeli.
Megszervezik a pest-budai nemzetőri térparancsnokságot; parancsnoka Kovách György alezredes.
24. Batthyány ismételten Bécsbe utazik. Nemzetőri ügyekben változatlanul Mészáros Lázár helyettesíti.
Csernovics Péter egyidejű felmentésével, Szentkirályi Mór jászkun főkapitányt királyi biztosnak nevezik ki a Bácskába.
A belügyminiszter elrendeli a fegyvergyártó kisiparosok ellenőrzését, a fegyver- és lőszerkészletek összeírását.
A győri 5. honvédszászlóalj Komáromba indul.
25. Mészáros Lázár, mint a miniszterelnök helyettese intézkedik, hogy a hatóságok az állami és megyei hivatalnokok, gazda- és postatisztek, orvosok és lelkészek tábori szolgálatánál tartásuk szem előtt az állam, a közigazgatás és egészségügy érdekeit.
A Batthyányt helyettesítő Mészáros Lázár egyidejűleg rendelkezik, hogy a hatóságok a táborban levő nemzetőrségük felváltása előtt jelentsék a váltásra szánt nemzetőrség létszámát, kiképzésének és felszereltségének fokát, a soraikban levő önkéntesek számát.

Hont megye teljes, Mészáros Lázár július 13-i rendelete értelmében megindított nemzetőrsége Vácról visszafordul és hazavonul.

26. A *Közlönyben* megjelenik az ONöHt két nappal korábbi rendelete a bánya- és kohómunkásoknak a nemzetőri szolgálat alóli felmentéséről.
28. A veszprémi 6. honvédszászlóalj megindul Óverbászra, a debreceni 10. zászlóalj Écskára.
30. A pest-budai gyalogos nemzetőrség zászlóavatása és eskütétele a Vérmezőn.
31. Baldacci ezredes rendelete értelmében a nemzetőri lovassághoz csak azok jelentkezhetnek, akik megfelelő lóval és nyeregszerszámmal rendelkeznek.

Megkezdődik Pesten a honvéd hadügyészi tanfolyam.

augusztus 1. Batthyány módosítja a július 5-i rendeletet: a tábori szolgálatra rendelt nemzetőrség szolgálati ideje ezentúl legalább tíz hét kell, hogy legyen.

Földvály a fővárosban toborzott önkéntesekkel megindul a verbászi táborba.

3. Baldacci ezredes rendeletben sürgeti, hogy a táborban levő nemzetőrség feletti áttekintés érdekében a parancsnokok az egység létszámáról és táborhelyéről haladéktalanul tegyenek jelentést.
4. A 9. honvédszászlóalj Kassáról megindul a déli táborba. A 7. zászlóaljat egyidejűleg Veszprémbe rendelik, de végül Pápán nyer elhelyezést.
5. Az 5. honvédszászlóalj Komáromból megindul a déli táborba, Verbászra.
7. A Sztankó főhadnagy által Belgiumban vásárolt fegyverek első szállítmánya megérkezik Pestre.

Mészáros Lázár a galíciai fejlemények miatt Gömör, Hont és Nógrád megyék nemzetőrségét otthonmaradásra utasítja.

Baldacci ezredes körlevélben szabályozza a helyőrségi szolgálatot ellátó nemzetőrség feladatait.

8. Mészáros Lázár hadügyminiszter augusztus 8—14. között szemleutat tesz a déli táborban.
A pesti zendülése miatt késlekedő 5. zászlóalj megérkezik a verbászi táborba.
9. A déli táborban, Becsén levő jászkunoknak leküldik az első ezer belga fegyvert.
A 4. honvédszászlóaljat Pozsonyból Komáromba szállítják.
10. Batthyány felterjesztésében javasolja a nádornak a pankotai nemzetőrség lefegyverzését.
Esztergom megye Komárom várába küld őrszolgálatra 1200 nemzetőrt.
12. Baldacci rendelete értelmében a felső megyék önkénteseket sem küldenek a déli táborba.
13. Batthyány miniszterelnök rendelete értelmében a hatóságoknak önkéntesekből kell kiállítani a táborba küldendő nemzetőri haderőt, amelyet a honvédek illetménye szerint fizetnek, és amelynek „a harc végeztéig” kell a szolgálatot vállalnia.
A fővárosi lovas nemzetőrség zászlóavatása és eskütétele a Városligetben.
14. A 8. honvédszászlóalj megindul Pécsről a déli táborba, de másnap Csányi parancsára visszafordul az Eszékkel szemben levő Dárdára.
15. Batthyány a Duna és a Dráva közötti törvényhatóságokat egy önkéntesekből álló nemzetőri haderő minél előbb történő kiállítására utasítja, mivel „minden perczen hazánk határainak tetteles megtámadásától kell tartanunk...”
Komáromból a 4. honvédszászlóalj egy osztályát (2 század) a verbászi táborba szállítják.
16. Mészáros Lázár benyújtja az országgyűlésnek újoncozási törvényjavaslatát.
17. A 8. honvédszászlóalj Dárdáról Verbászra indul.

19. Bechtold altábornagy második támadása Szenttamás ellen, a 2., 3., 6. és 8. honvédszászlóalj részvételével. A Pest és megyei és a jászkun nemzetőrség dicstelenül szerepel az ostromnál.
20. A 4. honvédszászlóalj maradék századát Komáromból Eszékre szállítják.
21. A 9. honvédszászlóalj 2 százada bevonul a szorongatott Fehértemplomba.
22. Mészáros Lázár az országban folyó mindenféle toborzást a hadügyminisztérium engedélyéhez köt.
23. Kossuth kezdeményezésére megkezdődik a Hunyadi-csapat toborzása a fővárosban.
A 8. honvédszászlóalj a déli táborból ismét Eszék közelébe, Dárdára érkezik.
26. A lemondott Szentkirályi Mór helyett Beöthy Ödön bihari főispánt nevezik ki királyi biztosnak.
27. Batthyány Pápa, Vác, Szolnok és Arad városokat jelöli ki az augusztus 13-i rendelet értelmében toborzott önkéntes nemzetőrség kerületi gyülekezési helyéül. Egyben kinevezi az így létrejövő négy tábor honvéd őrnagy és parancsnokait, rendelkezik azok fegyver és pénzellátásáról.
A miniszterelnök rendeletileg intézkedik, hogy a hatóságok által a toborzott önkéntes nemzetőröknek ígért pótdíjat csak azok leszerelése után lehet kifizetni.
A minisztertanács határozatot hoz Batthyány és Deák bécsi útjáról. Mészáros hadügyminiszter visszatér a déli táborba, hogy a lemondott Bechtold helyett átvegye a főparancsnokságot. Távollétükben mind a nemzetőri, mind a hadügyi vonatkozású feladatokat Szemere Bertalan látja el.
29. Batthyány és Deák elutaznak Bécsbe.
31. Jovich tábornok, Eszék várának parancsnoka visszautasítja a miniszterelnöki parancsot, hogy a várban 10 századnyi honvédet szállásoljon el. Pesten megkezdődik az önálló önkéntes nemzetőri zászlóalj, a „pesti csatárok” toborzása.

szeptember 2. Perlasz megerősített szerb tábor bevétele. A harcban a 10. honvédszászlóalj parancsnoka halálos sebet kap.

Görgey őrnagy megérkezik Szolnokra, a Tiszán inneni kerület önkéntes nemzetőreinek gyülekezőhelyére.

3. Szemere Bertalan, mint a miniszterelnök helyettese, hadbírókat nevez ki az önkéntes nemzetőrség kerületi táboraihoz.

A 7. honvédszászlóalj Pápáról Keszthelyen keresztül Kanizsára vonul.

4. A hadügyminisztérium jelenti az ONöHt-nek, hogy a 9. honvédszászlóalj parancsnoka kéri nyugállományba való visszahelyezését. Példáját rövidesen követi az 5. és 7. zászlóalj parancsnoka is.

5. Szemere úgy rendelkezik, hogy a Baranya, Somogy, Zala és Vas megyék által kiállított önkéntes nemzetőrök ne Pápára, hanem Csányi táborába, a Drávához vonuljanak.

6. A miniszterelnököt helyettesítő Szemere Bertalan utasítja az önkéntes nemzetőrség kerületi parancsnokait, hogy a rend és fegyelem biztosítása érdekében a hadi törvényeket teljes szigorral alkalmazzák.

Az Eszékre be nem engedett 8. honvédszászlóalj ismét megindult a verbászi táborba.

7. A minisztertanács elrendeli, hogy Komáromból a magyar legénységű Turszky zászlóaljat szállítsák a fővárosba.

Szemere, mint Batthyány helyettese, kiadja az önkéntes nemzetőrség négy őrnagyának szóló részletes utasítást, amely szeptember végére irányozza elő a kerületi táborok harcra való felkészítését.

Szatmár megye engedélyt kap Szemerétől, hogy a fenyegető nemzetiségi mozgalmak miatt önkéntes nemzetőreit ne kelljen Aradra küldenie.

8. A Turszky zászlóalj Komáromból Pestre érkezik.

Tolna megye 1200 főnyi önkéntes nemzetőri zászlóalját Szemere Pest mellé, Soroksár, Harszti, Taksony helységekre rendeli.

Ivánka Imre őrnagy a váci táborban parancsmegtagadás miatt főbe lövet egy önkéntest.

9. Szemere a váci táborból Ivánka őrnagyot egy zászlóaljával együtt Pestre rendeli. Ivánka vonaton még aznap este megérkezik és alakulatával az Újépületbe szállásol.
10. Batthyány és Deák, valamint az országgyűlés Bécsbe küldött tagjai visszatérnek a fővárosba. Komáromból hajón váratlanul idegen legénységű sorezredi alakulatok érkeznek a főváros közelébe.
11. A Batthyány-kormány tagjai — kivéve a déli táborban tartózkodó hadügyminisztert — lemondanak.
A fővárosban levő magyar legénységű alakulatokból megkezdődik az átlépés az önkéntesekhez.
Lemond Szeth János alezredes, a honvédség főparancsnoka.
Benyújtja, majd visszavonja lemondását Baldacci ezredes, az ONÖHt elnöke is.
Jelačić seregei átkelnek a Dráván.
12. Lemond Melczer Andor ezredes, hadügyi államtitkár, a táborban levő Mészáros Lázár helyettese.
A nádor felkérésére, Batthyány ismét vállalja a kormány megalakítását.
13. Batthyány az előrenyomuló Jelačić ellen népfelkelést hirdet a Dunántúlon.
Batthyány intézkedik, hogy az önkéntes nemzetőrség pápai, váci és szolnoki tábora haladéktalanul vonuljon a veszprémi táborba. Ide rendeli a Pest alatt állomásozó tolnai önkéntes zászlóaljat is.
A miniszterelnök Pozsonyba rendeli a Komáromból elhozott olasz legénységű Cecciopieri alakulatot és helyükre a komáromi várba Ivánka váci táborából küld önkénteseket.

14. A miniszterelnök — mivel az újoncozási törvényjavaslat nincs megerősítve — elrendeli a honvédek toborzásának országos megkezdését. Egyidejűleg megtiltja a sorkatonaság átlépését a honvédekhez, vagy az önkéntes alakulatokhoz.

A sorkatonaság elhagyja a fővárost.

Megérkezik Pestre a borsodi önkéntesek zászlóalja. Batthyány általános rendelkezése a nemzetőri szolgálat, a tábori és helyi őrszolgálat alóli felmentés kérdéseiben.

15. Batthyány kinevezi az első honvéd táborkari tiszteket.

Görgey jelenti a miniszterelnöknek, hogy seregével nem tud megindulni, mert serege nincs.

16. Batthyány a borsodiak Pestre érkezett zászlóalját is Veszprémbe küldi. Egyidejűleg a 4. honvédzászlóalj 4 századát is a verbászi táborba rendeli.

Perczel Mór miniszterelnöki engedéllyel megkezdí a fővárosban a Zrínyi-szabadsapat szervezését.

17. Komárom városában tűzvész pusztít.

18. A *Közlönyben* megjelent rendelet szerint az ONöHt csak egy évre ismeri el a nemzetőrség tisztjeinek választását.

20. Batthyány az önkéntes nemzetőrség négy seregcsoportjához hadügyészeket nevez ki a sietve befejezett tanfolyam hallgatóiból.

21. Mészáros Lázár sikertelen kísérlete a megerősített Szenttamás elfoglalására.

22. Végérvényesen visszalép az ONöHt elnökségétől és elutazik ezredéhez Baldacci ezredes.

A gyorsan kiállított Zrínyi-csapat a miniszterelnök rendeletére a fehérvári táborba indul.

23. Batthyány az ONöHt egyik tisztjét, Pándy Soma őrnagyot alezredessé és a honvédsereg főparancsnokává nevezi ki.

Batthyány utasítja Máramaros megyét, hogy önkéntes nemzetőrségét a galíciai fejlemények miatt tartsa otthon.

A Pest által toborzott „csatárzászlóalj” 14. sorszámmal besorol a honvédzászlóaljok közé.

24. Batthyány — nádori megerősítés nélkül — tiszteket nevez ki az újonnan alakuló honvédzászlóaljokhoz.

Batthyány Görgeyt Szolnokról a fővárosba rendeli és kinevezi Csepel-sziget parancsnokává.

A 14. honvédzászlóalj megindul a Fehérvárnál gyülekező táborba.

Kossuth elindul toborzó útjára az Alföldre.

25. Görgeyt kis seregével hajón Ráckevére szállítják.

26. A miniszterelnök utasítja Ung megyét, hogy önkéntes nemzetőrségét tartsa otthon, s ha már útnak indult volna, forduljon vissza.

Nádossy alezredes, az ONöHt új elnöke, a zavarok eloszlatása érdekében rendeletben szabályozza a honvédek, önkéntes nemzetőrök és más önkéntes alakulatok névhasználatát.

A 3. honvédzászlóalj 3 századát a Fehértemplommal való összeköttetés biztosítására Versecre rendelik.

27. Az ONöHt betegsége miatt felmenti a szolgálatból a 7. zászlóalj parancsnokát.

Batthyány Lamberg királyi biztossal való találkozás céljából Pestről a fehérvári táborba indul.

28. Lamberg tábornokot a pesti hajóhídon felismerik és a felháborodott nép végez vele.

29. Csata Pákozdnál az 1., 7. és 14. honvédzászlóaljok, valamint a váci és pápai tábor önkéntes nemzetőreinek részvételével.